

STÄLLNINGSTAGANDE kring Daglig Verksamhet **- Insatsen daglig verksamhet LSS § 9 p.10**

1. Bakgrund

Funktionsrätt Sverige, Lika Unika, Unga med synnedsättning och Förbundet Unga rörelsehindrade, har med anledning av regeringens tillsatta översyn av den statliga assistansersättningen och LSS (Dir 2016:40), organiserat en arbetsgrupp. Gruppen består av representanter från en bredd av den svenska funktionshindersrörelsen, som parallellt med den statliga översynen har bedrivit en löpande rapportering av angelägna frågor som rör LSS samt tagit fram egna, gemensamma ställningstaganden i centrala frågor som rör LSS samt tagit fram egna, gemensamma ställningstaganden i centrala frågor.

Funktionsrätt Sverige respektive Lika Unika har haft varsin expert i den statliga utredningen. Som enda representanter för mottagare av LSS-insatser, är de utsedda att representera alla förbundsmedlemmar och har arbetsgruppen till sitt stöd för att kunna samla och förmedla den mångfald av behov som LSS är tänkt att fylla.

Arbetsgruppens ambition har varit att, i dialog med andra organisationer som företräder rättighetsbärare inom LSS, samla och förmedla erfarenheter och synpunkter från hela målgruppen för LSS.

Arbetsgruppen lämnar härmed följande ställningstagande avseende insatsen Daglig Verksamhet, LSS 9 § p.10.

Daglig verksamhet enligt 9 § 10:

Daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig. Lag (2010:480)

2. Principiella utgångspunkter

Vårt ställningstagande utgår från följande principiella utgångspunkter vilka baseras på gällande lagar och konventioner.

LSS, Lag om stöd och service till viss funktionshindrade

LSS, (1993:387) fastställer i 5 § att verksamhet enligt denna lag skall främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för de personer som omfattas av lagen. Målet skall vara att den enskilde får möjlighet att leva som andra. Lagen föreskriver vidare i 6 § att verksamheten enligt denna lag skall vara av god kvalitet och bedrivs i samarbete med andra berörda samhällsorgan och myndigheter. Verksamheten skall vara grundad på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet. Den enskilde skall i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatser som ges. Kvaliteten i verksamheten skall systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

UNCRPD, konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, som Sverige tillträdde genom riksdagsbeslut i december 2008 (Prop 2008/09:28), fastställer i artikel 19 rätten att leva självständigt och att delta i samhället.

Konventionsstaterna erkänner lika rätt för alla personer med funktionsnedsättning att leva i samhället med lika valmöjligheter som andra personer och ska vidta effektiva och ändamålsenliga åtgärder för att underlätta att personer med funktionsnedsättning fullt åtnjuter denna rätt och deras fulla inkludering och deltagande i samhället.

Konventionen fastställer i artikel 27 rätten till arbete och sysselsättning. Som skyldighetsbärare måste staten och dess myndigheter (landsting, regioner och kommuner) respektera, skydda, uppfylla och främja denna rätt.

Sammanfattning

Sverige har höga ambitioner att tillgängliggöra en anständig livsmiljö där alla människor har samma grundläggande rättigheter att leva ett gott liv under egen frihet. Flera av dessa grundläggande principer manifesteras i internationella konventioner samt fastslås

tydligt i flera nationella lagar. Sverige har dessutom ett historiskt arv att förvalta genom att vara ett av de första länder som på allvar uppmärksammade under vilka omständigheter personer med olika funktionsnedsättningar levde i stora institutionsmiljöer. Genom normaliseringsprincipen, d.v.s. att kunna leva som andra i fråga om mänskligt värde, levnadsvillkor och meningsfullhet, påbörjades ett reformarbete som Sverige som nation har all anledning att vara stolt över. LSS har konstruerats som en rättighetslag vilken ska tillförsäkra de individer som omfattas relevanta insatser. Eftersom lagen syftar till att säkerställa de individuella behoven så måste utgångspunkten vara att lagen ska tillämpas utifrån den enskildes unika behov.

Under senare år har den faktiska rättstillämpningen av LSS, inklusive 9 § 10 om daglig verksamhet, inneburit att lagens grundläggande intentioner urholkats, med tydligt negativa konsekvenser för de individer som omfattas av lagen. I det fall lagen inte tillförsäkrar berörda individer de rättigheter som lagen syftar till att garantera, så kan man konstatera att lagens mening inte följs. Det är också viktigt att notera att Sveriges tillträdande av konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning inte medger lagändringar som på något sätt försvagar redan lagstadgade rättigheter för personer med funktionsnedsättningar.

Vi anser att den grundläggande intentionen i LSS måste värnas och förstärkas i dess utformning och tillämpning. Vad avser insatsen daglig verksamhet, så har den försämrats under de senaste åren till men för den enskilde. Här krävs en särskild översyn i syfte att säkerställa lagens mening och skapa en förutsägbar insats av god kvalitet.

3. En tillbakablick

LSS bygger på en idéhistorisk grund som utgår ifrån centrala begrepp som normaliseringsprincipen och integrering, vilka blev vägledande på 1960 och 1970-talet. Normaliseringsprincipen innebär att personer med funktionsnedsättning ska ges möjlighet att leva som andra, exempelvis gällande ekonomisk standard, vardagssysslor och förändringar i livets alla faser. Begreppet integrering lyfter rätten för personer med funktionsnedsättning - på samma villkor som andra medborgare. Historiskt sett har delaktighet varit nästan

obefintlig då samhället i hög grad betraktade personer med funktionsnedsättning som patienter som hörde hemma på vårdinstitution snarare än medborgare som samma rättigheter som sina medmänniskor. Detta gällde inte minst rätten till delaktighet i arbetslivet och syfte med flera av Sveriges äldsta funktionshindersorganisationer var oftast i första hand att ordna sysselsättning åt sina medlemmar. Hantverksarbete för män och sömnad och hushållsarbete för kvinnor dominerade hos personer med dövblindhet, synnedsättning eller rörelsehinder. Men redan på 1930-talet började delar av funktionshindersrörelsen agera för att samhället skulle integrera personer med funktionsnedsättning i det vanliga arbetslivet. Så här kan man läsa i HandikappHistoriska föreningens bok **Åratal ur handikapphistorien:**

*"1933 skrev De Vanföras Väl, nuvarande DHR, till socialminister Gustav Möller och föreslog att staten skulle anställa fler vanföra. Ministern lovade att utreda saken och två år senare kom svaret som visade att samhället inte var redo att se personer med funktionsnedsättning som en arbetskraft i vanlig bemärkelse: *Kungl. Maj:t finner ovannämnda framställning av Kamratföreningen De Vanföras Väl inte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.*"¹*

Under kommande decennier skulle flera organisationer agera för rätten till arbete och statens ansvar för stödjande insatser. När den nya Omsorgslagen trädde i kraft 1968 var en av nyheterna daglig verksamhet, s.k. "extern inrättning" för vuxna personer med utvecklingsstörning.

Då bodde ca hälften av arbetstagarna hemma och hälften på vårdhem. Trots att många landsting ville placera dessa inrättningar i utkanten av samhällen, t.ex. i ett industriområde, krävde Socialstyrelsen att verksamheterna skulle placeras centralt. 1978 kom Sysselsättningsutredningen, 1980 lönebidragssystemet och samma år etablerades Samhällsföretag (senare Samhall), med syftet att ge arbete och sysselsättning åt personer med funktionsnedsättning.

När LSS trädde i kraft 1994 blev kommunen huvudman för insatsen

---

¹ Inger Persson Bergvall och Malena Sjöberg, HandikappHistoriska Föreningen 2012

daglig verksamhet istället för landstinget, utifrån Handikapputredningens betänkande, Handikapp Valfärd Rättvisa: *"Vi finner inte anledning att härvid längre betrakta psykiskt utvecklingsstörda som en grupp vars behov av daglig verksamhet skall tillgodoses som en skyldighet för annan huvudman, dvs. landstingen. Två skäl talar för detta synsätt. Dels har dagcenterverksamhetens utveckling lett till betydligt närmare anknytning till omgivande lokalsamhälle och resp. kommun. Dels måste den dagliga verksamheten alltid planeras och genomföras utifrån enskildas behov, inte på grundval av viss diagnos eller gruppbeteckning. Därför föreslår vi att landstingens dagcenter överförs till kommunerna och blir ett av flera olika verksamhetsalternativ inom ramen för kommunernas sysselsättningsgaranti."*²

4. Förändrad rättstillämpning

I likhet med de flesta LSS insatser har ett antal domstolsbeslut påverkat förutsättningarna för personer som har rätt till daglig verksamhet att faktiskt utnyttja insatsen.

RÅ 1996 ref. 45

Målet handlade om den enskildes rätt till avgiftsfria resor till och från daglig verksamhet. Kammarrätten resonerade i linje med Socialstyrelsens allmänna råd från 1992: "Den särskilda omsorgen startar när resan dit påbörjas. Det innebär förutom att resan är avgiftsfri att omvårdnad vid behov ingår".³ Även om dessa råd handlade om den då gällande omsorgslagen, ansåg Kammarrätten att förarbetena till LSS inte ger stöd för någon ändring av tidigare praxis.

Men Omsorgsnämnden i Laholm överklagade domen och Regeringsrätten fastställde att LSS inte innehåller någon föreskrift om att resor av det slag varom nu är i fråga omfattas av insatser för särskilt stöd och särskild service.

RÅ 2004 ref 90

Målet handlade om den enskildes rätt till assistansersättning under tiden hen vistades på daglig verksamhet. I detta fall hade en man beviljats assistansersättning så länge han bodde hemma men när han flyttade till en gruppbostad drog Försäkringskassan in ersättningen. Försäkringskassan ansåg att den som bor i en gruppbostad inte har

---

² Handikapp Valfärd Rättvisa, Betänkande av 1989 års handikapputredning, SOU 1991:46, sid 324

³ AR 1992:1 s. 16

rätt till assistansersättning och skulle personen ha behov av personlig assistans utanför gruppboenden så var det kommunens ansvar att tillhandahålla den och finansiera den.

Försäkringskassans beslut överklagades och mannen fick rätt i Länsrätten. Men Riksförsäkringsverket överklagade domen och fick rätt i Kammarrätten. Regeringsrätten fastställde Kammarrättens dom och därmed fastställde att personer som bor i gruppboende inte har rätt till assistansersättning under tiden de deltar i daglig verksamhet.

HFD 2014 ref 41

Fallet handlar om en man som ingick i personkrets 2 och som deltog i en daglig verksamhet i sin kommun. När han fyllde 67 fick han inte vara kvar på verksamheten efter beslut i Vård- och omsorgsnämnden. Han överklagade beslutet och förvaltningsrätten bedömde att han hade ett fortsatt behov av insatsen eftersom den var av avgörande betydelse för mannens goda levnadsvillkor. Behovet kunde inte tillgodoses på annat sätt då personalen på hans boende inte hade möjlighet att skapa en vardag med adekvat stimulans.

Kammarrätten ansåg att även om insatsen är tänkt att i första hand vara för personer i yrkesverksam ålder så finns inget hinder för insatsen att fortsätta så att den enskilde inte drabbas av isolering.

Vård- och omsorgsnämnden överklagade förvaltningsrättens dom och fallet gick vidare till Kammarrätten som gick på Vård- och omsorgsnämnden linje - d.v.s. rätten till daglig verksamhet är förbehållen personer i yrkesverksam ålder. Mannen överklagade beslutet till Högsta Förvaltningsdomstolen men förlorade.

I och med denna dom blev det fastställt att rätten till daglig verksamhet upphör när man har fyllt 67 år, med hänvisning till det nuvarande pensionssystemet och till lagtexten som beskriver den tänkta målgruppen för insatsen som "funktionshindrade i yrkesverksam ålder."

5. Nuläge

Idag är insatsen daglig verksamhet den största LSS-insatsen. Enligt Socialstyrelsens redovisning som publicerades i april 2018, utgjorde daglig verksamhet nästan 32% av samtliga LSS insatser. Totalt var 37 480 personer inskrivna i en daglig verksamhet - 15 780 kvinnor

och 21 700 män.⁴ Insatsen har ökat med 36% mellan 2007–2017, vilket innebär att daglig verksamhet även stod för den största ökningen inom LSS.⁵

I Handikapputredningens slutbetänkande, Ett Samhälle för Alla, lyfte man särskilt vikten av daglig verksamhet:

Bland övriga särskilda insatser vill vi här betona värdet av vårt förslag om möjligheter enligt LSS till garanterad planerad daglig verksamhet. ... vi ser sysselsättning och arbete som en brygga till gemenskap i samhällslivet.⁶

Och i utredningens betänkande Handikapp, Välfärd, Rättvisa beskrev man insatsens mål:

Verksamheten bör generellt sett ha ett klart mål att utveckla den enskildes möjligheter till förvärosarbete även om detta mål för vissa kan vara realistiskt eller endast kan uppnås på längre sikt.⁷

Men om daglig verksamhet ska bli den brygga till gemenskap i samhällslivet som Handikapputredning hade som vision krävs en stor utvecklingsinsats. Det är även långt kvar till det uttalande målet om att utveckla den enskildes möjligheter till förvärvsarbete, om förutsättningarna finns.

Rätt till daglig verksamhet för Grupp 3 i LSS personkretsen

Nuläge: I dagsläget har inte Grupp 3 i LSS personkretsen rätt till daglig verksamhet enligt LSS.

Analys: Rätten till daglig verksamhet ska vara behovsstyrd och inte beroende av vilken grupp man tillhör inom LSS personkrets. Rätten till daglig verksamhet får inte heller begränsas av vilken skolform en person har gått i.

I betänkande **Handikapp, välfärd, rättvisa** kan man läsa att 1989 års handikapputredning ansåg att **inget undantag skulle göras** gällande rätt till daglig verksamhet för LSS personkretsen:

Genom våra förslag tillförsäkras alla som tillhör den nya lagens personkrets

---

⁴ <http://www.socialstyrelsen.se/statistik/statistikefteramne/personermedfunktionsnedsattning-stodochservice>

⁵ Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning, Lägesrapport 2018 Socialstyrelsen, sid. 32

⁶ Ett Samhälle för Alla, Handikapputredningens slutbetänkande, SOU 1992:52, sid 436

⁷ Handikapp, Välfärd, Rättvisa, Handikapputredningens betänkande, SOU 1991:46, sid. 538

*samma rätt till daglig verksamhet som utvecklingsstörda om de befinner sig i yrkesverksam ålder, saknar förvärosarbete och inte utbildar sig.*⁸

Men när LSS trädde i kraft hade personkrets 3 i LSS - trots ett konstaterat behov - undantagits rätten till daglig verksamhet med hänvisning till statsfinanserna:

*"Enligt Handikapputredningen är det också många personer med svåra funktionshinder som saknar annan daglig sysselsättning utanför hemmet. Med hänsyn till detta vore det önskvärt att nu föreslå att den nya lagens hela personkrets gavs en lagstadgad rätt till daglig verksamhet. Med hänsyn till den statsfinansiella situationen bedömer jag emellertid inte att detta för närvarande är möjligt. Jag anser däremot att personer som tillhör samma grupper som omsorgslagen omfattar skall ges samma rätt till daglig verksamhet enligt den nya lagen som grupperna för närvarande har enligt omsorgslagen. Frågan om att lagstifta om en rätt till daglig verksamhet för den nya lagens hela personkrets bör enligt min mening prövas då den ekonomiska situationen medger det".*⁹

Det har gått 25 år sedan LSS trädde i kraft och Sverige är alltså en av världens rikaste länder med en mycket stark ekonomi. Att fortsätta stänga ut grupp 3 i LSS personkretsen från rätten till daglig verksamhet saknar all trovärdighet.

Personlig assistans på daglig verksamhet

Nuläge: Alldeles för många personer nekas möjlighet att ha med en personlig assistent till en daglig verksamhet med hänvisning till ovannämnda rättsfall. (RÅ 2004 ref 90.) Trots att den enskilde önskar delta i en verksamhet tillsammans med andra, omöjliggörs deltagandet då den reguljära personalen på verksamheten saknar nödvändig, ingående kunskap om personen. Istället blir personen ofta hänvisad till någon aktivitet i hemmet.

Analys: Undertecknade anser att den som har rätt till daglig verksamhet och samtidigt har behov av personlig assistans måste ges förutsättningar för att delta i daglig verksamhet på lika villkor om intentionen med daglig verksamhet – d.v.s. att vara en brygga till gemenskap - ska uppfylls.

---

⁸ Handikapp, Välfärd, Rättvisa, Handikapputredningens betänkande, SOU 1991:46 – sid. 358

⁹ LSS propositionen, SOU 1992/93:159, Sid. 89

Åldersbegränsning

Nuläge: Som en konsekvens av Högsta Förvaltningsdomstolens dom 2014 (HFD 2014 ref 41) upphör rätten till daglig verksamhet när man har fyllt 67 år.

Analys: Som förvaltningsrätten noterade i sin dom, är daglig verksamhet för många personer avgörande för att kunna leva ett liv som andra ur ett socialt perspektiv. Funktionshinderrörelsen vittnar om den utbredda ensamhet som många inom personkretsen upplever när man inte längre har någon daglig verksamhet att gå till och personalen på boendet inte har tid att ordna något att fylla dagarna med. Det är värt att notera att sedan LSS-lagtexten skrevs har medellivslängden för personkretsen blivit allt högre och många lever långt efter att de har förlorat rätten till daglig verksamhet. För att tillförsäkra fortsatt goda levnadsvillkor för denna grupp – som ofta har ett mycket begränsat socialt nätverk – krävs insikt hos kommunen att andra LSS insatser kan behövas, t.ex. ledsagning och kontaktperson.

Resorna till och från den dagliga verksamheten

Nuläge: Idag är det ett problem för många med resorna till och från den dagliga verksamheten. Trots att man inte kan använda allmänna kommunikationer på grund av sin funktionsnedsättning, kan man få avslag på ansökan om färdtjänst med motivering att resorna inte bedöms vara s.k. "nödvändiga resor". Istället måste den enskilde betala för resorna vilket drabbar de med redan väldigt begränsade inkomster hårt.

Analys: Undertecknade anser att man bör resonera som Socialstyrelsen gjorde i sitt allmänna råd från 1992 (som då gällde omsorgslagen): "Den särskilda omsorgen startar när resan dit påbörjas. Det innebär ... att resan är avgiftsfri ..." ¹⁰(AR 1992:1 s. 16). Att samma insats – fast nu enligt LSS – inte betraktas på samma sätt vad det gäller avgiftsfria resor anser vi är en felaktig slutsats.

Personalkompetens

Nuläge: Trots att daglig verksamhet är den största LSS insatsen, lyser satsningar på höjning av personalkompetens med sin frånvaro liksom satsningar från forskarvärlden. Dessa brister har drabbat särskilt gruppen som saknar förutsättningar för att arbeta på den

---

¹⁰ Socialstyrelsen i Meddelandeblad nr 19/88

öppna arbetsmarknaden men som har rätt till en högkvalitativ daglig verksamhet.

Analys: Undertecknade anser att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att utfärda **bindande föreskrifter** gällande personalkompetens i daglig verksamhet.

Att kombinera daglig verksamhet med studier eller praktik / möjlighet att byta verksamhet och testa nytt.

Nuläge: I många kommuner är det omöjligt att kombinera daglig verksamhet med exempelvis studier eller praktik. Och lika omöjligt att prova en annan daglig verksamhet. Detta begränsar starkt den enskildes möjlighet till utveckling utifrån de egna förutsättningarna.

Analys: Personer inom LSS är en mycket heterogen grupp.

Undertecknade anser att större flexibilitet krävs för att säkerställa allas rätt till livslångt lärande samt för att öppna upp flera alternativ till ett arbete bortom daglig verksamhet för personer inom LSS som står nära arbetsmarknaden. För denna grupp måste det finnas betydligt mer dynamiska möjligheter att matcha arbetsförmåga mot arbetsmarknaden.

Arbetsmiljöreglerna

Nuläge: Idag gäller arbetsmiljöreglerna endast för personal i verksamheten, inte för personerna som deltar i verksamheten.

Analys: Undertecknade anser att även om gällande arbetsmiljöregler inte är direkt överförbara till daglig verksamhet enligt LSS, bör strävan vara att deltagare i daglig verksamhet omfattas av ett arbetsmiljöskydd - som så långt som möjligt följer det som gäller på den reguljära arbetsmarknaden. Det kan handla t.ex. om tillgång till arbetsterapeuter för att komma tillrätta med felaktiga arbetsställningar och långa, ensidiga arbetsmoment, möjlighet att delta på heltid, eller brist på alternativ till sommarstängning av verksamheter vilket drabbar många deltagare och vilket strider mot Socialstyrelsens rekommendationer.

Storlek på daglig verksamhet

Nuläge: Det finns en växande tendens i kommunerna att slå ihop mindre dagliga verksamheter och i stället skapa stora enheter, utifrån ett stordriftstänk.

Analys: Stora enheter innebär att ett stort antal personal (som roterar i olika arbetsgrupper) och många arbetstagare med väldigt olika

behov, ska skapa en fungerande verksamhet under ett och samma tak. Lägg till detta frånvarande chefer som har ansvar för ett flertal verksamheter. Resultatet blir höga stressnivåer, vantrivsel och hög frånvaro hos arbetstagarna.

Dessa faktorer gör uppfyllandet av lagens intentioner – att daglig verksamhet ska *”anpassas till deltagarens individuella behov och utformas så att den stärker hans eller hennes förmåga att leva ett självständigt liv”* så gott som omöjligt.¹¹

Utredningens förslag / Daglig Verksamhet

Undertecknade instämmer med utredningens slutsats att *”Daglig verksamhet är en insats som för många skapar meningsfull sysselsättning och vardagligt sammanhang”*¹² och att den ska fortsatt ingå i LSS.

Men att Grupp 3 i LSS personkretsen även i fortsättning ska nekas rätten till daglig verksamhet strider mot FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. LSS-utredningen anser att *”Utgångspunkten måste vara att det för dem i grupp 3 finns, eller borde finnas, bra stöd inom den ordinarie arbetsmarknadsverksamheten för att hitta ett arbete och få de bästa möjligheter att utföra det.”*¹³

Att avfärda gruppens stora behov av just meningsfull sysselsättning och vardagligt sammanhang visar på bristande förståelse för gruppens situation och okunskap kring hur verkligheten ser ut för personer som tillhör Grupp 3.

Undertecknade anser dessutom att LSS utredningen inte har mäktat ta de stora krafterna som krävs för att utveckla insatsen daglig verksamhet. Trots att det handlar om den största LSS insatsen, med sina omvittnade kvalitetsbrister, begränsas utredningens förslag till

- 1) en inledande, individuell kartläggning av den enskildes behov och
- 2) ett gemensamt uppdrag för Socialstyrelsen och Myndigheten att ta fram ett kunskapsunderlag med fokus på de som står längst från arbetsmarknaden.

Inget fel med dessa förslag *men de räcker inte på långa vägar.*

---

¹¹ https://www.socialstyrelsen.se/fragorochsvar/dagligverksamhetenligt910lss#anchor_2

¹² SOU 2018:88 sid. 303

¹³ SOU 2018:88 sid. 308

6. Slutsatser kring daglig verksamhet

Vi vill betona att insatsen daglig verksamhet behövs för att personer med omfattande funktionsnedsättningar ska uppnå goda levnadsvillkor och få möjlighet att delta i samhällslivet i enlighet med LSS ursprungliga intentioner.

Insatsen daglig verksamhet är central och har mycket stor betydelse för den enskilde. För många är den avgörande för självkänslan och upplevelsen av att man är delaktig i samhällslivet, d.v.s. att kunna leva ett gott liv i enlighet med lagens intentioner. Insatsen ska gälla för samtliga grupper inom LSS, utan undantag.

För att lagens intentioner ska ha relevans för alla rättighetsbärare inom LSS och specifikt för de som vill delta i daglig verksamhet, krävs robusta, långsiktiga satsningar långt bort om utredningens begränsade förslag. Som framgår av vår analys måste satsningar omfatta ett riktad kompetenslyft för personalen på daglig verksamhet, forskningsstimulans inom området daglig verksamhet, större flexibilitet vad det gäller möjlighet att kombinera daglig verksamhet med studier och praktik, flera möjligheter att flytta mellan olika dagliga verksamheter, ökade kunskaper kring gruppen med flerfunktionsnedsättning och deras rätt till en stimulerande daglig verksamhet, rätt till assistansersättning när man deltar i daglig verksamhet, ett stopp för stordriftstänk och en översyn av arbetsmiljöregler för daglig verksamhet.

Allt detta kräver en samlad politisk vilja och därför påminner vi om att det på en övergripande politisk nivå finns ett arv att förvalta, en ursprunglig vilja och intention. När denna grundläggande ambition möter dagens verklighet, ekonomi och resursbrist så ser vi en tydlig skevhet i den praktiska tillämpningen. Gapet mellan grundläggande självklarheter, med bred folklig förankring, och den bistra verkligheten för enskilda individer med behov av delaktighet, blir allt större. Låt oss ta lärdom av funktionshindersrörelsens erfarenheter för att sluta gapet och säkerställa en långsiktigt god insats till gagn för samhället som helhet.

Funktionshindersrörelsens arbetsgrupp har arbetat parallellt med regeringens översyn av den statliga assistansersättningen och LSS.

Funktionsrätt Sverige
Neuroförbundet
Förbundet Unga rörelsehindrade
Förbundet Sveriges Dövblinda